

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Царенка Владислава Андрійовича
«Формування художнього світогляду майбутнього викладача
музичного мистецтва»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Підготовка майбутніх викладачів музичного мистецтва – це важлива суспільна місія, оскільки саме викладач музичного мистецтва виконує основне завдання мистецької освіти – формує духовний світ учнівської молоді, здатність пізнавати, розуміти, адекватно сприймати й оцінювати навколишній світ, бути відповідальним й активним учасником соціально-культурного простору. Виконання цих завдань уможлиблюється за умови формування художнього світогляду як специфічної форми емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього буття, як суттєвого і важливого прояву освіченості, культури, професіоналізму майбутніх фахівців музичного мистецтва, їх здатності до реалізації у майбутній професійній діяльності.

Отже, актуальність і суспільна затребуваність дисертаційного дослідження Царенка Владислава Андрійовича, предметом якого обрано організаційно-педагогічні умови та методику формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва, не викликає сумніву.

Дослідження виконувалось відповідно до тематичного плану комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка «Соціально-професійне становлення особистості» (державний реєстраційний номер 0116U003481).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 4 від 04 жовтня 2021 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

- здійснено теоретичний аналіз категоріально-поняттєвого апарату дослідження; з'ясовано суть понять «світогляд», «художній світогляд», «художній світогляд майбутнього викладача музичного мистецтва»;
- розкрито зміст, визначено структуру художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва;

– визначено критерії, показники та рівні сформованості художнього світогляду в майбутніх фахівців музичного мистецтва;

– обґрунтовано та впроваджено в освітній процес організаційно-педагогічні умови та методику формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва, перевірено їхню дієвість.

Нові факти, одержані здобувачем. Визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та методику формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва у процесі професійної підготовки (*стимулювання майбутніх викладачів музичного мистецтва до художньо-педагогічного діалогу; створення художньо-творчого середовища, що передбачає використання взаємодії різних видів мистецтва у процесі інтерпретації музичного твору та залучення студентів у самостійно-пошукову, творчо-проектувальну діяльність; спрямування майбутніх фахівців на самореалізацію у різних видах музично-педагогічної діяльності, виробничій та концертно-виконавській практик*);

- виокремлено компоненти художнього світогляду, відповідно яким визначено критерії (*мотиваційно-рефлексивний, когнітивно-інтерпретаційний, творчо-перетворювальний*) та рівні сформованості художнього світогляду майбутніх фахівців (високий, середній, низький);

- розроблено структурно-функціональну модель реалізації організаційно-педагогічних умов та методики формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва у процесі професійної підготовки;

- уточнено сутність поняття «художній світогляд майбутнього викладача музичного мистецтва»;

- набули подальшого розвитку інтерактивні форми й методи навчання, спрямовані на формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва у процесі професійної підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні наукові положення, висновки, представлені у дисертації Царенка В.А., достатньою мірою обґрунтовані, базуються на аналізі праць вітчизняних і зарубіжних учених. Автором логічно сформульовано структурні компоненти: мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, які відповідають темі дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується ґрунтовним вивченням наукових праць і загалом не викликає сумніву.

Аналіз тексту дисертації Царенка В.А. та змісту публікацій дисертанта дають змогу дійти висновку про наукову достовірність викладених автором результатів.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційна робота Царенка В.А. містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Основні матеріали та результати дисертації впроваджено в освітній процес Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 55 від 06.01.2025 р.); Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57/08-08 від 06.01.2025 р.); Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 1-н від 13 січня 2025 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Не викликає сумнівів і практичне значення одержаних результатів, що полягає у систематизації та практичній апробації педагогічного інструментарію формування художнього світогляду майбутнього викладача музичних дисциплін; розробці методики діагностики сформованості художнього світогляду майбутніх фахівців; у розробці методичних рекомендацій з питань формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва; можливості використання теоретичних положень дисертації для оновлення змісту фахових дисциплін: «Методика художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів», «Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО», «Методологія наукових досліджень», «Історія музичного виконавства», «Сучасне музичне мистецтво», «Теорія та методика викладання музичних дисциплін у ЗВО», «Теорія і методика інструментально-виконавської підготовки з практикумом», виробнича практика. Теоретичними положеннями, методичними розробками можуть послуговуватися викладачі фахових дисциплін, студенти під час педагогічної, виробничої та концертно-виконавської практик.

Результати дослідження можуть бути використані у професійній діяльності в музичних коледжах, спеціалізованих навчальних закладах; у системі післядипломної педагогічної освіти для підвищення рівнів науково-теоретичної та методичної підготовки фахівців мистецтва.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Представлена дисертація науково виважена й логічно структурована. Аналіз дисертації та її завершеності свідчить про те, що зміст дисертаційного дослідження Царенка Владислава Андрійовича відповідає меті й

поставленим завданням, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел до розділів.

У **Вступі** дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність і доцільність розв'язання обраної теми дослідження, представлено зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, окреслено завдання, об'єкт, предмет дослідження; схарактеризовано методи дослідження; визначено гіпотезу дослідження, наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію й можливості впровадження результатів дослідження, його структуру та обсяг; подано загальну кількість публікацій.

У першому розділі дисертації – **«Теоретичні основи дослідження проблеми формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва»** – на основі аналізу науково-педагогічної літератури з'ясовано сутність категорій «світогляд», «художній світогляд», «художній світогляд викладача музичного мистецтва», доведено, що формування художнього світогляду – це складний процес, який визначається духовним світом особистості, досвідом художнього сприйняття-інтерпретації, музично-виконавськими компетентностями, здатністю майбутнього викладача музичного мистецтва до творчості і самотворчості.

Визначено критерії та показники сформованості художнього світогляду: мотиваційно-рефлексивний, когнітивно-інтерпретаційний, творчо-перетворювальний, які характеризують художній світогляд як цілісний феномен, відображають сутнісні характеристики художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва.

За означеними критеріями та показниками виявлено і схарактеризовано рівні сформованості художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва: низький, середній, високий.

У другому розділі дослідження **«Організаційно-педагогічні умови та методика формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва»** визначено й обґрунтовано організаційно-педагогічні умови (*стимулювання майбутніх викладачів музичного мистецтва до художньо-педагогічного діалогу; створення художньо-творчого середовища, що передбачає використання взаємодії різних видів мистецтва у процесі інтерпретації музичного твору та залучення студентів у самостійно-пошукову, творчо-проектувальну діяльність; спрямування майбутніх фахівців на самореалізацію у різних видах музично-педагогічної діяльності, виробничої та концертно-виконавської практики*), що ґрунтуються на засадах аксіологічного, культурологічного, поліхудожнього,

інтерпретаційного, компетентнісного, особистісно орієнтованого (суб'єктного), творчо-діяльнісного (праксеологічного) наукових підходів.

Розроблено методику формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва, що охоплює три взаємопов'язаних етапи: *організаційно-інформаційний; творчо-проектувальний; результативно-презентаційний*, кожен з яких передбачав виконання відповідної педагогічної умови, використання інтерактивних форм та методів навчання.

У третьому розділі дослідження – **«Дослідно-експериментальна робота з формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва»** перевірено гіпотезу щодо дієвості обґрунтованих організаційно-педагогічних умов та методики формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва, представлено організацію, етапи проведення експериментальної роботи, визначено ефективність організаційно-педагогічних умов та методики їх реалізації.

Доведено, що динаміка змін у рівнях сформованості художнього світогляду майбутніх викладачів музичного мистецтва на констатувальному та контрольному етапах експерименту в експериментальній групі є статистично значущою.

Отже, гіпотеза, висунута автором дослідження, є правильною, доведено дієвість визначених і обґрунтованих організаційно-педагогічних умов та методики формування художнього світогляду майбутніх викладачів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки.

Узагальнення отриманих результатів підтвердило досягнення мети та успішне виконання завдань дисертаційного дослідження, що має новизну і практичне значення.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У першому розділі дисертації представлено широкий огляд наукової літератури з проблеми дослідження, визначено його категоріально-поняттєве поле. Вважаємо, що ретроспективний огляд розвитку художнього світогляду в контексті інтеграційних тенденцій різних видів мистецтва на кожному історико-культурному етапі значно збагатив би перший розділ дисертації.

2. У розділі 2.2. автором визначено педагогічні умови формування художнього світогляду майбутніх викладачів музичного мистецтва, які, як слушно вказано на стор. 143, забезпечують результативність навчання. На нашу думку, доцільно було б приділити більшу увагу й глибше розкрити можливості художньо-педагогічного діалогу у розвитку в майбутніх фахівців не тільки здатності до співтворчості, а й авторської спроможності.

Втім, висловлені зауваження не впливають на позитивне враження від дисертації в цілому та не знижують її цінність.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових працях. Основні результати дисертації висвітлено у 10 публікаціях автора, з них 9 – одноосібних, з-поміж яких: 3 статті – у наукових фахових виданнях України; 1 стаття (у співавторстві) включена до наукометричної бази Web of Science); 6 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій.

На основі аналізу змісту публікацій Царенка В.А. можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації. Дисертацію викладено українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають чинним вимогам. У тексті дисертації відсутні текстові запозичення без посилання на джерело.

Висновок

Дисертаційне дослідження Царенка Владислава Андрійовича на тему: «Формування художнього світогляду майбутнього викладача музичного мистецтва» є самостійним завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), п. 28 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами)), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені
Володимира Винниченка

Інга ШЕВЧЕНКО

